

Δελτίο Τύπου

«Έκθεση για την

Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, 2011-2012:

Η εξέλιξη των δεικτών της επιχειρηματικότητας

στη διάρκεια της κρίσης»

Στη χώρα μας το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-64, που βρισκόταν σε αρχικό στάδιο επιχειρηματικής δραστηριοποίησης το καλοκαίρι του 2011 ήταν 8%, επίδοση με την οποία η Ελλάδα κατατάσσεται στην 4η υψηλότερη θέση ανάμεσα στις πλούσιες χώρες του πλανήτη. Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά αυξημένο σε σύγκριση με το 5,3% που είχε καταγραφεί το 2010.

Όπως λοιπόν αποτυπώνεται στην ετήσια έκθεση του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα (2011 - 2012) οι Έλληνες αντέδρασαν στην αβεβαιότητα που έφερε η κρίση κάνοντας αυτό που ήξεραν να κάνουν καλύτερα: ιδρύοντας μικρές επιχειρήσεις.

Η εξέλιξη αυτή σημειώθηκε παρά την σημαντική επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος το 2011. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ίδιων των νέων επιχειρηματιών, η οικονομική δυσπραγία έχει αυξήσει τις δυσκολίες ίδρυσης μιας νέας επιχείρησης ενώ, ταυτόχρονα, θεωρούν ότι οι δυνατότητες ανάπτυξης μιας νέας επιχείρησης χειροτερεύουν χρόνο με το χρόνο.

Ωστόσο, η Ελλάδα καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό καθιερωμένης επιχειρηματικότητας (οι επιχειρηματίες η επιχείρηση των οποίων έχει ξεπεράσει την ηλικία των 3,5 ετών) παγκοσμίως με 15,8%. Παρά λοιπόν την ύφεση που μαστίζει την ελληνική οικονομία, το ποσοστό του πληθυσμού που διατηρεί την θέση του ως καθιερωμένοι επιχειρηματίες δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά καθ' όλη την πενταετία της κρίσης. Η πραγματικότητα αυτή αντανακλάται και στον δείκτη συνολικής επιχειρηματικότητας που βρίσκεται στο 23,4%, ένα από τα υψηλότερα ποσοστά παγκοσμίως και το υψηλότερο ανάμεσα στις πλούσιες χώρες του πλανήτη. Σε απόλυτους αριθμούς, η συνολική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα είναι μια δραστηριότητα

που αφορά περισσότερα από 1,5 εκ. άτομα.

Στη χώρα μας καταγράφεται επίσης ένα από τα υψηλότερα ποσοστά (3%) εγκατάλειψης της επιχειρηματικής δράσης. Ο σημαντικότερος λόγος για τη διακοπή επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα είναι η έλλειψη κερδοφορίας, καθώς σχεδόν επτά στους δέκα Έλληνες δηλώνουν ότι αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο εγκατέλειψαν τον επιχειρηματικό στόχο. Είναι δε ενδιαφέρον ότι, παρ' όλο που η χώρα μαστίζεται από πρωτόγνωρη έλλειψη ρευστότητας, λιγότεροι από ένας στους δέκα θεωρεί ότι αυτός είναι ο λόγος που οδηγήθηκε στη διακοπή της δραστηριότητάς του.

Ενδείξεις ποιοτικής βελτίωσης

Η επιχειρηματικότητα ανάγκης, που αναφέρεται στην περίπτωση όπου το άτομα ωθείται στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης λόγω έλλειψης άλλων επιλογών εργασίας, ενισχύεται σε βάρος της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης.

Ωστόσο, στην έκθεση του IOBE καταγράφονται σοβαρές ενδείξεις ότι η κρίση έχει θέση σε κίνηση διαδικασίες αναδιάρθρωσης. Σε όλη την περίοδο της ελληνικής συμμετοχής στο GEM, το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων εγχειρημάτων απευθυνόταν στον τελικό καταναλωτή. Όμως, στην τριετία της κρίσης το ποσοστό αυτό είναι σαφώς μειωμένο. Από το 70% το 2005, τα τρία τελευταία χρόνια κινείται σταθερά κάτω από το 50%.

Αλλά μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ποσοστό των νέων εγχειρημάτων που κατευθύνεται προς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις. Σε αυτό τον δείκτη, εμφανίζεται μια σαφώς ανοδική πορεία.

Επίσης, το 2011 ένα στα τρία νέα εγχειρήματα κατέγραφε κάποια καινοτομικότητα ή/και χαμηλή ένταση ανταγωνισμού. Με αυτή την επίδοση η χώρα μας καταλάμβανε την 8η θέση ανάμεσα στις χώρες καινοτομίας. Αν το εύρημα αυτό συνδυαστεί με την μεταβολή της κλαδικής κατανομής των νέων εγχειρημάτων, δικαιολογείται η υπόθεση ότι πρόκειται για μια ακόμα ένδειξη αναδιάρθρωσης. Πράγματι, καθώς η ύφεση συρρικνώνει τις παραδοσιακές δραστηριότητες, είναι εύλογο να αναμένει κανείς ότι τα νέα εγχειρήματα θα στρέφονται σε κατευθύνσεις που δεν είναι υπερφορτωμένες, είτε προσφέροντας καινοτομικά προϊόντα/υπηρεσίες, είτε μπαίνοντας σε νέες νησίδες αγοράς.

Από την άλλη πλευρά παραμένει η διάσταση μεταξύ αυτοπεποίθησης των Ελλήνων και φόβου της αποτυχίας, κάτι που καταγράφεται συστηματικά σε όλες τις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στη χώρα μας από το 2003. Οι Έλληνες εμφανίζουν έναν από τους υψηλότερα ποσοστά (σχεδόν 50%) σε ότι αφορά την εκτίμησή τους σχετικά με το αν

κατέχουν τις γνώσεις, την ικανότητα και την εμπειρία που απαιτούνται για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ταυτόχρονα, τέσσερις στους δέκα επίδοξους - νέους επιχειρηματίες, δηλώνουν ότι φοβούνται την αποτυχία.

Χαμηλές παραμένουν οι προοπτικές δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Η Ελλάδα καταγράφει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά επιχειρήσεων «υψηλής ανάπτυξης», ανάμεσα στις χώρες της καινοτομίας, όσον αφορά τις προοπτικές δημιουργίας απασχόλησης. Μόλις 2,8% των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων προσδοκούσαν το 2011 ότι το εγχείρημά τους θα δημιουργήσει περισσότερες από 20 νέες θέσεις εργασίας μετά από μία πενταετία, ενώ τρεις στους τέσσερις δήλωσαν ότι προσδοκούν να απασχολήσουν το πολύ έως πέντε νέους εργαζόμενους. Τα δεδομένα αυτά δεν έχουν αλλάξει ουσιαστικά από την αρχή της ελληνικής συμμετοχής στο ερευνητικό πρόγραμμα του GEM. Με άλλα λόγια, η κυριαρχία της μικρής επιχείρησης στην ελληνική οικονομία όχι μόνο διατηρείται, αλλά φαίνεται και να αναπαράγεται.

Επιχειρηματικότητα, φύλο και ηλικία

Η κρίση έχει οδηγήσει σε μια περισσότερο ισομερή κατανομή της νέας επιχειρηματικότητας ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες. Το 2005 σχεδόν το 25% των επίδοξων/νέων επιχειρηματιών ήταν γυναίκες. Αντίθετα, κατά την τριετία της κρίσης (2009-2011), η γυναικεία συμμετοχή στην επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων αγγίζει το 35%. Το εύρημα είναι αναμενόμενο για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η υπεροχή των γυναικών στην επιχειρηματικότητα ανάγκης, η οποία ευλόγως αυξάνει στη διάρκεια της ύφεσης. Δεύτερον, το γεγονός ότι η ανεργία πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άνδρες, οδηγεί μεγαλύτερα ποσοστά γυναικών στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση για την εξασφάλιση του οικογενειακού βιοπορισμού.

Ως προς την ηλικιακή κατανομή της νέας επιχειρηματικότητας, παρατηρείται μια σημαντική διαφορά ανάμεσα σε 2010 και 2011 στην Ελλάδα. Το 2010 το ηλικιακό κλίμακιο που κατέγραφε το υψηλότερο ποσοστό ήταν το 45-54, ενώ τον επόμενο χρόνο εκείνο που επικρατεί είναι το 35-44. Πώς μπορεί να εξηγηθεί αυτή η εξέλιξη; Φαίνεται ότι το 2010 μεγαλύτερες ηλικίες οδηγήθηκαν στην επιχειρηματική δραστηριότητα καθώς έμεναν άνεργοι ή και για λόγους «προληπτικούς», φοβούμενοι δηλαδή ότι η θέση εργασίας τους δεν θα ήταν εξασφαλισμένη. Αντίθετα, το 2011 ο καλπασμός της ανεργίας των νέων σήμαινε ότι η πιθανότητα εξασφάλισης μιας θέσης εργασίας μειωνόταν ραγδαία, με αποτέλεσμα η στροφή νεότερων ηλικιών στον επιχειρηματικό στίβο να αποτελεί βασική επιλογή βιοπορισμού.

Το θεσμικό περιβάλλον

Στο πλαίσιο της ετήσιας έρευνας του GEM, ζητήθηκε από 36 Έλληνες εμπειρογνώμονες να αξιολογήσουν διάφορες πλευρές του θεσμικού περιβάλλοντος που επηρεάζει την επιχειρηματικότητα.

Η χώρα μας πλησιάζει το μέσο επίπεδο των χωρών καινοτομίας μόνο σε δύο διαστάσεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος που ορίζει το GEM, οι οποίοι αφορούν την εκπαίδευση (βασική και μεταλυκειακή). Τις χειρότερες επιδόσεις καταγράφει η Ελλάδα στις διαστάσεις που αφορούν τη χρηματοδοτική υποστήριξη της επιχειρηματικότητας και την ύπαρξη κυβερνητικών προγραμμάτων για την ενίσχυσή της. Το ίδιο αρνητική –αν και σε οριακά χαμηλότερο βαθμό– είναι η αξιολόγηση των Ελλήνων εμπειρογνομόνων στις διαστάσεις του γενικότερου πλαισίου των εθνικών πολιτικών και της Νομοθεσίας.

Υπάρχει μία διάσταση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος –η δυναμική των αγορών– για την οποία οι Έλληνες εμπειρογνώμονες θεωρούν ότι στη χώρα μας είναι εντονότερη –ότι δηλαδή τα δεδομένα των αγορών τείνουν να μεταβάλλονται με μεγάλη ταχύτητα– από τον μέσο όρο των αξιολογήσεων για τις χώρες καινοτομίας.

Ωστόσο, σε όλες τις άλλες διαστάσεις η αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος από τους Έλληνες εμπειρογνώμονες είναι αρνητική. Ξεχωρίζουν ιδιαίτερα η αρνητικότητα σχετικά με την Κουλτούρα και τη Νοοτροπία έναντι της επιχειρηματικότητας και η δυσκολία πρόσβασης –κατά τους εμπειρογνώμονες– στις εγχώριες αγορές που αντιμετωπίζουν οι νέες επιχειρήσεις.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στην επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων

Στην έκθεση του IOBE, εξετάζεται ακόμα το πώς τα ίδια τα άτομα που εισέρχονται στον επιχειρηματικό στίβο αξιολογούν τις επιπτώσεις της κρίσης. Το πρώτο ζήτημα που εξετάζει το ερευνητικό πρόγραμμα του GEM είναι το κατά πόσον, κατά τη στιγμή της διεξαγωγής της έρευνας, οι ίδιοι οι επιχειρηματίες κρίνουν ότι οι δυσκολίες ίδρυσης μιας νέας επιχείρησης έχουν αυξηθεί ή έχουν μειωθεί σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το 2011 και το 2010 λοιπόν, τρεις στους τέσσερις επιχειρηματίες αρχικών σταδίων έκριναν ότι οι δυσκολίες ίδρυσης μιας νέας επιχείρησης είχαν αυξηθεί σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Είναι λοιπόν αξιοσημείωτο ότι η αύξηση των δυσκολιών εκκίνησης μιας νέας επιχείρησης δεν αποθαρρύνει αυτούς τους ανθρώπους από το να εισέλθουν στον επιχειρηματικό στίβο.

Το δεύτερο ζήτημα που εξετάζει το ερευνητικό πρόγραμμα του GEM αφορά τις δυσκολίες ανάπτυξης μιας νέας επιχείρησης, πάντα με βάση τις εκτιμήσεις των ίδιων των επιχειρηματιών

αρχικών σταδίων. Στο ζήτημα αυτό, οι νέοι επιχειρηματίες θεωρούν ότι οι δυνατότητες ανάπτυξης μιας νέας επιχείρησης χειροτερεύουν από χρόνο σε χρόνο. Μάλιστα, στο συγκεκριμένο ζήτημα εμφανίζεται μια εντονότατη αύξηση αυτής της αρνητικής αξιολόγησης ανάμεσα στο 2009 και στο 2010, τα πρώτα ήδη χρόνια της εμφάνισης της κρίσης.

Ωστόσο, τα πιο ενδιαφέροντα συμπεράσματα προκύπτουν από τη διερεύνηση ενός τρίτου ζητήματος, το κατά πόσον, κατά την εκτίμηση πάντα των ίδιων των επιχειρηματιών που ξεκινούν τώρα την επιχειρηματική τους σταδιοδρομία, η κρίση έχει οδηγήσει σε αύξηση των επιχειρηματικών ευκαιριών που αντιλαμβάνονται. Προκαλεί εντύπωση εδώ η μεγάλη αύξηση όσων απαντούν ότι υπάρχουν περισσότερες επιχειρηματικές ευκαιρίες σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Μάλιστα, το σχετικό ποσοστό φαίνεται ότι αυξάνει σταθερά τα τρία τελευταία χρόνια.

Πρόκειται για μια ένδειξη ότι η «δεξαμενή» των επιχειρηματικών ευκαιριών δεν έχει εξαντληθεί και μάλιστα ότι τα ίδια τα άτομα έχουν συνείδηση αυτής της πραγματικότητας και ότι, άρα, ενδεχομένως να σπεύσουν να την εκμεταλλευθούν μόλις το επιτρέψουν οι γενικότερες συνθήκες.

Τι είναι το GEM

Το IOBE στο πλαίσιο της συμμετοχής του στο διεθνές ερευνητικό πρόγραμμα GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR (GEM) εκπονεί την Ετήσια Έκθεση για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα που αναφέρεται στην περίοδο 2010-2011. Το GEM είναι ένα ερευνητικό Πρόγραμμα που συλλέγει εμπειρικά δεδομένα από ένα ευρύ σύνολο χωρών παγκοσμίως και μέσω ειδικών εκδόσεων και εκθέσεων συνεισφέρει στη παγκόσμια συζήτηση για την επιχειρηματικότητα. Το IOBE, αποτελεί τον ελληνικό εταίρο στο ερευνητικό consortium του GEM και είναι υπεύθυνο για τη διεξαγωγή των αναγκαίων ερευνών στον ελληνικό πληθυσμό, την επεξεργασία των αποτελεσμάτων με βάση την κοινή εναρμονισμένη μεθοδολογία και την ένταξη τους στο διεθνές αναλυτικό πλαίσιο του GEM, ώστε να επιτυγχάνεται η συγκρισιμότητα των στοιχείων. Το 2011 ήταν το 13^ο έτος διεξαγωγής της ετήσιας έρευνας του GEM και όγδοο συνεχόμενο έτος με ελληνική συμμετοχή.

Η έρευνα για την Επιχειρηματικότητα πραγματοποιείται, τα τελευταία 3 έτη, με την υποστήριξη του Ομίλου της Εθνικής Τράπεζας.

05.02.2013